

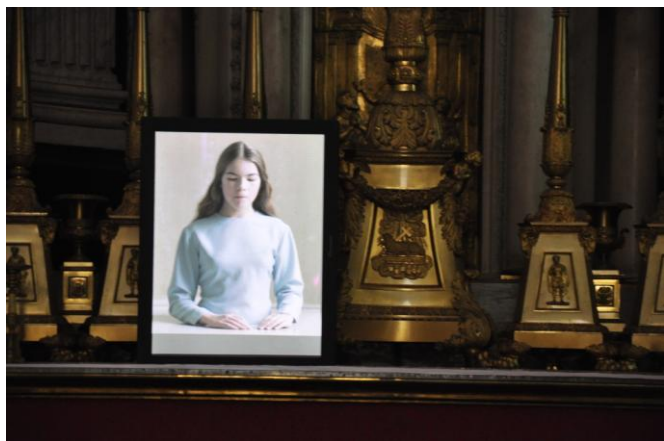
Jan Hoet en de architectuur

Nooit eerder kreeg iemand uit de kunstwereld in Vlaanderen bij zijn overlijden een zo massale media aandacht als Jan Hoet. Zelfs één minuut stilte van de wielrenners op het Sint Pietersplein bij de aanvang van de eerste wielerklassieker. Kunstpaus, bokser voor de kunst, een opeenvolging van superlatieven werden kwistig bovengehaald om zijn persoonlijkheid en zijn verdiensten te typeren en te loven.

Waarover het iedereen het eens is, hij bezat een ongebreidelde en niet te stoppen energie om mensen te prikkelen en om een discussie uit te lokken. Hij wilde iedereen overtuigen dat kunst een deel is van het leven. Jan Hoet heeft dit steeds gedaan vanuit een genereuze attitude. Hij koos voor de kunstenaars waarin hij geloofde, die volgens zijn inzichten iets te vertellen hadden over de tijd waarin wij leven. Kritische stemmen stellen dat Hoet "maakte of vernietigde", maar hij wilde in de eerste plaats hun verdediging opnemen. Dank zij zijn inzet hebben kunstenaars uit België een internationaal aanzien gekregen. Of zoals Dirk Braeckman het formuleerde op AVS TV, Jan zette de kunstenaars uit België op de kaart. Hoet is bedenker en bezieler geweest van spraakmakende exposities. De legendarische tentoonstelling '*Chambres d'Amis*' in 1986 was meer dan kunst op verplaatsing, kunst tonen buiten de muren van het museum. Hij liet de mensen de stad verkennen en maakte van dit project ook het grootste architectuurgebeuren in Gent. In zijn selectie was er ook één architect, aanwezig in de bureelruimte van het Museum voor Sierkunsten (Designmuseum). De Luikenaar Charles Vandenhove was aanwezig met een film van Geert Bekaert en Jef Cornelis en met een gevelfragment dat nog steeds aanwezig is in de Drabstraat.

Hoe stond Jan Hoet ten aanzien van architectuur? Voor dat het SMAK haar deuren opende in 1999 kreeg Hoet een gedeelte van het Museum voor Schone Kunsten ter beschikking om zijn exposities te presenteren. Hij wist dit schitterend gebouw van Karel van Rysselberghe optimaal te benutten. Op een intelligente wijze wist hij de architectuur van het museum aan te wenden om zijn tentoonstelling te structureren. Hij kon de aanwezige ruimte zo in te zetten dat men de indruk kreeg dat er een natuurlijke eenheid ontstond. Jan Hoet bezat de subtiele gave om de kunstwerken te positioneren in de ruimte. Het was steeds meer dan een "accrochage", het ophangen van schilderijen. Hij bezat een aanvoelen hoe een werk het best werd gepresenteerd, waarbij vaak ruimtelijke verbanden werden gelegd om de bezoekers nog intenser te laten kijken en vragen te stellen. Iedereen die met Hoet heeft gewerkt zal het beamen, de kracht van het tonen kon er pas komen wanneer hij het werk letterlijk en figuurlijk had omarmd.

Zijn laatste subtiele presentatie was de boeiende expositie Sint Jan in de Gentse Sint Baafskathedraal¹. Een expositie die je beroerde, een presentatie om nooit meer te vergeten. Er valt nog veel studiewerk te verrichten hoe Hoet een band legde tussen ruimte en de kunstwerken.

Reeds vroeg droomde Hoet van een eigen museum, de mogelijkheid krijgen om het gebouw van Van Rysselberghe te kunnen verlaten. Een onderkomen voor de steeds groter wordende collectie en een geschikte ruimte voor tijdelijke exposities. Hij wist vanaf het begin dat deze ambitie een moeilijk gevecht zou worden met veel hindernissen. Hij wantrouwde architecten die geen enkele voeling met kunst hadden en hij was op zoek naar ruimte die dienstbaar moest zijn om de kunstwerken optimaal te kunnen presenteren. Er was zeker de angst dat architecten zouden bepalen hoe het museum er zou uitzien. Anderzijds was hij ook niet afkerig van het "Gehry - Bilbao" effect om te mensen naar de hedendaagse kunst aan te zuigen.

In 1983 organiseerde het Museum van Hedendaagse Kunst de expositie *Museum zoekt museum*, een tentoonstelling met Belgische en internationale musea voorbeelden. Hoet omarmde ook de architectuur.

Expositie "Architectuur voor een Zee-land" 1986

v.l.n.r Paul Robbrecht, Jan Hoet, H.W.A.Koch,
Marc Dubois

foto: Dirk Pauwels / Archief Stichting
Architectuurmuseum (S/AM)

Toen de Stichting Architectuurmuseum (S/AM) in 1986, het jaar van '*Chambres d'Amis*', aan Jan Hoet vroeg om het project "Architectuur voor een Zee-land" te kunnen presenteren gaf hij een positief antwoord². De Zeeuwse Culturele Raad van Middelburg had aan vijf architectenbureaus de opdracht gegeven een project te bedenken voor een locatie in Vlissingen. Voor Nederland Benthem & Crouwel, Frank & Paul Wintermans en John Körmeling; voor Vlaanderen Luc Deleu en de equipe Paul Robbrecht, Hilde Daem, Wim Cuyvers en Christian Kieckens. In de grote hemicyclus werden de vijf maquettes getoond met bijhorende tekeningen.

Tijdens de opening van '*Chambres d'Amis*' beloofden de toenmalige burgemeester Monsaert en premier Martens een internationale architectuurwedstrijd uit te schrijven. De coördinatie zou gebeuren door de Gentse Universiteit o.l.v. professor Charles Vermeersch en Geert Bekaert, hoogleraar aan de TU Eindhoven en architectuurtheoreticus. Architecten als Aldo Rossi, Rem Koolhaas, Frank Gehry en de Belg bOb Van Reeth hadden reeds toegezegd. Maar de wedstrijd werd afgelast. In De Morgen van 5 november 1988 wordt alles nog eens op een rijtje gezet: "Polemiek rond museum Jan Hoet: provinciaal contra internationaal". Bekaert verweet Hoet dat hij met politiek gerelateerde architecten wil samenwerken terwijl Hoet het falen van de wedstrijd toeschreef aan Bekaert omdat Hoet aan de lijst architect Paul Robbrecht niet wilde toevoegen. Het stadsbestuur koos dan voor een wedstrijdformule waaraan enkel architecten uit Oost-Vlaanderen mochten deelnemen. Vervolgens nam de Orde van Architecten

de beslissing dat niemand mocht deelnemen. In 1988 toonde Jan Hoet met de expositie "Collectie" in de grote centrale ruimte van het Floraliënpaleis de verzameling met in het midden de Aeromodeller van Panamarenko. Het was meer dan een schitterende presentatie, het was een schreeuw naar ruimte, naar meer ruimte. Opnieuw wist Hoet met deze tentoonstelling het publiek te prikkelen en de vraag naar een eigen museum te versterken.

In het verhaal van een eigen museum ontstaat enige vertraging toen Hoet werd aangesteld als artistiek leider voor de belangrijkste manifestatie voor hedendaagse kunst, *Documenta IX* in 1992 in Kassel. Hoet gaf aan Robbrecht & Daem de kans om de tijdelijke paviljoenen in het Auepark te ontwerpen. Dit resulteerde de samenwerking tussen Hoet, de kunstenaars en de architecten met als hoogtepunt de ruimte van Gerard Richter. De opdracht gaf aan de architecten ook een internationale uitstraling.

Het jaar daarop, in 1993, toont Hoet in het museum de grote retrospectieve van het oeuvre van de Italiaanse architect Aldo Rossi³. Na Parijs, Amsterdam en Berlijn werd met een veelheid aan documenten en maquettes het oeuvre van Rossi gepresenteerd. "Een museumgebouw is geen vanzelfsprekendheid, het is een ingrijpende keuze voor al wat erna komt" stelt Hoet in de korte tekst geschreven voor kleine publicatiescatalogus.

Expositie Aldo Rossi / 1993

v.l.n.r. Jan Hoet, Marc Dubois, Alfredo De Gregorio, Aldo Rossi

Over Rossi schreef Hoet: "een architectuur die nooit een sculptuur wil zijn...Architectuur, met een geestelijke en ambachtelijke intensiteit gemaakt, als een kledingstuk dat dient om te worden gedragen..... In Rossi voel ik de vanzelfsprekende kunstenaar zoals Beuys de wereld droomde in zijn Erweiterte Kunstbegriff".

Uiteindelijk werd het niet Aldo Rossi of het verwachte bureau Bontinck maar Koen Van Nieuwehuysse, een architect werkzaam binnen de Gentse stadsadministratie. Toen het project in 1995 werd gepresenteerd formuleerde ik wat bedenkingen in het tijdschrift *De Witte Raaf*⁴. In mijn kritische bijdrage wilde ik enkel wijzen op de problemen die ik zag in het publiek gepresenteerd ontwerp. Mijn verbazing was groot toen Jan Hoet publiekelijk toegaf dat het

probleem van het licht niet is opgelost. Men toont geen museumontwerp als men nog niet weet hoe men het probleem van het licht kan oplossen! Ik had ook grote bezwaren betreffende de te grote cirkelvormige ruimtes. Deze verdwenen uiteindelijk uit het definitief plan! Binnen de begeleidingscommissie had men in 1996 problemen met de statische voorgevel. Het idee werd gelanceerd om aan Roger Raveel te vragen deze symmetrisch voorgevel was op te fleuren. Gelukkig werd dit idee niet verder ontwikkeld.

Na jarenlang doorzetten en met de niet aflatende steun en het vertrouwen van zijn gedreven team, opende Jan Hoet in 1999 eindelijk een museum voor hedendaagse kunst: het S.M.A.K., een plek in Gent waar actuele kunst ten volle beleefd kon en mocht worden. In het overzicht van de hedendaagse museumarchitectuur komt het SMAK niet voor. Het verhaal tussen 1986 en 1999 biedt zeker stof voor verder onderzoek om nog meer inzicht te krijgen in Hoets visie en strategie die uiteindelijk resulteerde in het actuele SMAK gebouw.

Marc Dubois / maart 2014

Eindnoten

¹ Sint-Baafskathedraal 2 juni t/m 29 juli 2012.

² Museum voor Hedendaagse Kunst Gent - 5 april t/m 4 mei 1986

³ Museum voor Hedendaagse Kunst Gent - 16 oktober t/m 28 november 1993.

Centre Pompidou Parijs, De Beurs van Berlage Amsterdam en het Museum für Moderne Kunst Berlijn

⁴ DUBOIS, Marc, Van Casino tot Museum, in: De Witte Raaf, nr. 55, mei - juni 1995.